

Tand des tijds

Redactionele samenvatting van de inaugurele rede uitgesproken door J.R. Bausch bij het aanvaarden van het ambt van hoogleraar in de Algemene Tandheelkunde aan de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit op vrijdag 7 november 1997.

De oratie van de decaan-hoogleraar van ACTA handelt over ACTA en haar dynamische omgeving, de tand des tijds, bedreigingen dus, maar ook de kansen. Hij relateert deze aan enige ontwikkelingen die van belang zijn bij de ordening en de planning van de tandheelkundige opleiding in de volgende eeuw.

Het kostbare zorgstelsel heeft de laatste jaren veranderingen ondergaan, waardoor een minimaal cluster in het ziekenfondspakket resteert. Op ACTA heeft dit grote invloed omdat de instelling in financiële zin wordt gezien als een algemeen-practicus, zij het dat aldaar top-klinische en top-preferente zorg wordt verschaft, gebaseerd op onderzoek en afgestemd op de veranderende eisen van het veld.

De universitaire organisatie heeft ook invloed op ACTA, oorspronkelijk twee dochters van twee ouders, UvA en VU, elk met een eigen rechtspersoon en afwijkende reglementen. Uiteindelijk is een gemeenschappelijke regeling getroffen, zodat heden één dochter resulteert, die eenduidig wordt aangestuurd. Toch zijn er nog hybride trekjes die om verdere uniformering vragen.

Zo is de implementatie van de wet MUB voor beide universiteiten niet identiek, en zal deze ook in ACTA nog wel een tijdje in beslag nemen. Inmiddels is er al wel een beroepsdecaan en een bestuur, is de faculteitsraad opgeheven, komen er een ondernemingsraad en een studentenraad, en zijn vakgroepen opgegaan in afdelingen. Efficiëntie van de hiërarchisch geworden organisatie eist een draagvlak binnen de facultaire gemeenschap en goede communicatie, en vraagt om gewenning. Hierbij zullen telkens weer nieuwe knelpunten opdoemen, waaronder de scholing én de adequate betaling van het toekomstige docentencorps. De financiering – een lump-sum bekostiging op grond van een convenant met de Colleges van Bestuur – is onvoldoende, omdat de vergoeding van de werkplaatsfunctie van ACTA gebrekkig is berekend. Wel werd geld ter beschikking gesteld om te experimenteren met dependances, ten behoeve van de opleidingscapaciteit en het aantrekken van docenten.

In het convenant is overeengekomen de huisvestingsmidelen te decentraliseren. Op grond van een expertiserapport is afgezien van vernieuwbouw van het door 'de tand des tijds' aangeknaagde gebouw van ACTA. Bij nieuwbouw spelen vragen over zorgvraag en -aanbod, en over de ontwikkeling van de tandheelkundige menskracht; het denken over de geëigende vorm van het onderwijs en het onderzoek is bepalend.

De zorgbehoefte blijkt door de motivatie van patiënten te veranderen; de vraag naar kwaliteit neemt toe, hetgeen beroepsdifferentiatie eist, die zo niet in het veld, dan toch binnen de faculteiten moet worden gerealiseerd. De wet BIG stelt bekwaamheid centraal, hetgeen delegatie van taken aan nieuwe typen zorgverleners met een duidelijk omschreven taak en opleiding toelaat; onderzoek en evaluatie van veranderingen in de zorg is daarbij elementair. De onlangs bepleite overdracht van de gebitscontrole aan de mondhygiënist is echter vanwege zijn bekwaamheid geen optie, temeer niet als deze zelfstandig is gevestigd.

De opleiding tot tandarts is een trekharmonica geweest van de politiek. Een decennialange opbouw werd gevolgd door een plotselinge afbraak, waardoor een overschot aan menskracht

omsloeg in een nu dreigend en straks reëel tekort. Nieuwe hulpkrachten bieden hiervoor onvoldoende soelaas; een vergroting van de opleidingscapaciteit en -flexibiliteit is de oplossing.

Voor de toelating tot de studie is selectie nodig. Op eenvoudige wijze – een survivaltocht, het monteren van een paar kasten, begeleiding van gehandicapten – is beoordeling op belangrijke criteria zoals creativiteit en doorzettingsvermogen mogelijk. Aangezien dit voorlopig nog een utopie zal blijven, zoekt ACTA nu naar elementen die tijdens het begin van de studie kunnen bijdragen tot selectie en een bindend studieadvies.

In de volgende eeuw zal (her)registratie en daardoor bij- en nascholing onontkoombaar zijn. Hier ligt een taak voor de faculteiten, die daarvoor vooralsnog geen mankrachten beschikbaar hebben. In het onderwijs ontbreken expliciet geformuleerde onderwijsdoelen over samenwerking en taakdelegatie. Toch is het onderwijs van niveau, hetgeen ook nog eens gepaard gaat met zeer goed onderzoek. Financieel wordt dit alles niet gewaardeerd.

De werkplaats, en dus de patiëntenzorg, wordt onvoldoende gefinancierd, waardoor druk op de ratio staf : studenten ontstaat. De inkomsten uit de zorg moeten worden geoptimaliseerd, waarbij de traagheid van de student een hinderpaal maar anderzijds de kwaliteit een pluspunt is. Een probleem wordt gevormd door de schaarste aan patiënten. Ook dit eist spreiding van de opleiding in de vorm van regionale expertise centra (REC) over het land, gedirigeerd vanuit een samenwerkingsverband van de bestaande faculteiten of één nationale faculteit, een klein hoofdkantoor als dochter van meerdere universiteiten. Binnen de REC werken circa 80 studenten, voorts onderzoekers, bij voorkeur ingebed binnen de medische faculteiten. Naar behoefte kunnen REC worden geopend, zonder de hoge kosten die verbonden zijn aan een nieuwe faculteit. De dependance in den Haag is te beschouwen als een oefensituatie voor de REC.

Bausch eindigt zijn rede als volgt: 'Ik ga er echter van uit dat het tandheelkundig veld en de universitaire gemeenschap voldoende stof tot nadenken hebben gekregen om met elkaar de discussie aan te gaan over en een strategie te ontwikkelen voor de toekomst, de inrichting en de profilering van ons aandachtsgebied binnen het totaal van opleiding en zorg.'

Prof.dr. J.R. Bausch.

Samenvatting door A.H.B. Schuurs, Amsterdam